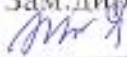

МБОУ «Хошун-Узурская СОШ имени Эрдынеева Ш-Н.Э»

<p>«Согласовано» Зам.директора по УВР Цыбанова Э.В. от «2» сентября 2023г.</p>	<p> Директор школы Халзанова В.Б. от «2» сентября 2023г.</p>
--	--

**Рабочая программа
по бурятскому языку в 8 классе**

ФИО учителя – Цыбанова Э.В.

Учебный год – 2023-24

1. Тайлбар бэшэг

Россин эрдэм хүралсалда шэнэ шэглэлнүүдэй нэбгэрэн орожо, бэелүүлэгдэжэ байгаа мүнөө сагта Байгалай регионой хүралсалай эмхинүүдтэ буриад хэлэ бэшэг шудалалгада гүнзэги анхарал хан— дуулагдана. Буриад Республикада, Агада ба Усть— Ордада, Улаан— Удэ хотын хүргуулинуудаар түрэлхи хэлсэ, буриад арадайшаа оюун болод, ёно заншал, соёл

гэгээрэлые һэргээхэ, хүгжөөхэ, дэлгэрүүлхэ талаар һүүлэй жэлнүүдтэ ехэ ажал хүдэлмэри ябуулагдажа байна. 1992 оной июнин 10— да баталагдahan «Буриад Республикын арадуудай хэлэнүүд тухай» Хуулийн ёһоор буриад хэлэнэй гүрэнэй хэлэнүүдэй нэгэн болоод байхадань, тус хэлэндэ олонитын, арад зоной, тэрэ тоодо залуушуудай, һурагшадай хандалга нилээд гүнзэгириэ. Тимэһээ багшын үүсхэлдэ, зохёохы ажалда үргэн харгы гаргагдана.

Буриад хэлэнэй багшанарай, хүмүүжүүлэгшэдэй урда табигдаха шухала зорилгонууд:

- ургажа ябаа залуу үетэндэ эрдэм болбосоролой үндэһэ һууриие гүнзэгигөөр ба бата бэхээр үгэхэ;
- һурагшадые Буриад республикын гүрэнэй аман ба бэшэгэй хэлэгэй болгохо;
- нийтын болон ажахын хэрэгтэ түрэлхи хэлсэ хэрэглүүлжэ һургаха;
- арадайнгаа түүхэ, аман зохёолойнь баялиг, ёно заншал, соёл болбосорол — элэ бүгэдэндэ гүшэглэн, тэдэниие һургажа, хүгжөөжэ, хүмүүжүүлжэ, буриад үндэһэ яһатанай гүнзэги мэдэрэл бүрилдүүлхэ.

Тус зорилгонуудһаа дулдыдан, буриад хэлэ заажа байһан багшанарай урда нимэ шухала эрилтэнүүд табигдана:

1. Нэн түрүүн түрэлхи хэлсэ заажа байһан багша хадаа өөрөө хэлэ бэшэгэй талаар үндэр хэмжээнэй эрдэм мэдэсэтэй, болбосорол ехэтэй, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй, тэрэ тоодо буриад хэлэнэй саананхи хүгжэлтын гол зорилгонуудые гүнзэгигөөр ойлгохо ёһотой;
2. Һурагшадай эрдэм мэдэсын эрилтэнүүдэй стандарт ба программа шудалжа, багша буриад хэлэ заалгые түсэблэхэ;
3. Һуралсалай жэлэй эхиндэ багша класс бүхэндэ һурагшадай мэдэсэ шадабарийн хэмжэээ элирүүлхэ зорилготойгоор хэдэн ондоо түхэлэй шалгалтын хүдэлмэринүүдые дүүргүүлхэ: грамматическа даабаринуудтай диктантуудые, зохёолго ба найруулануудые бэшүүлжэ, тестнүүдые дүүргүүлжэ, анкетэнүүдэй асуудалнуудта харюусуулжа болохо; аман шалгалта үнгэргэхэ; үзэгдэһэн темээр шалгалтын асуудалнуудта харюунуудые шагнаха; хөөрэлдөө эмхидхэхэ болон бусад. Эдэ даабаринуудые дүүргэлгын дүнгүүд һурагшадай мэдэсэ, шадабари, хүгжэлтые гү, али программын эрилтэнүүдһээ гээгдэлгэ

зүбөөр гэршэлдэг. Эндэхээ уламжлал, багша класс бүхэндэ хурагша бүхэнтэй хуралсалай жэл соо хэхэ ажалаа багсаан эмхидхэхэ.

4. Хурагша бүхэнэй эрдэм мэдэсын хэмжээн адли бэнэ, тиймхээ хэшээлэй алишье шатада хурагшын мэдэсын хэмжээндэ тааруугаар даабаринуудые дүүргүүлэхэ.

5. Хурагшадые хургаха, хүгжөөхэ, хүмүүжүүлэхэ зорилгонууд түрэлхи хэлэнэй, уран зохёолой хэшээлнүүдтэ нягта холбоотойгоор элдэб онол аргуудадар, жэшээхэдэ: интегрированнэ аргаар гэхэ гү, али заагдажа байгаа предметүүд хоорондын харилсаанай аргаар бэслүүлэгдэхэ ушартай. Эндэ 2006 ондо гараһан «Буряд хэлэнэй сахим хураха ном» (электронно ном) доторхи тон баян, хэрэгтэй материалнуудые зүбөөр бэе бээтэйнъ тааруулан холбожо шалабал, багшанарташье, хурагшадташье нилээд аша үрэтэй ба һонирхолтой байха.

6. Хэлэлгын культура (соёл) дээшэлүүлэхэ, гүнзэгьрүүлэхэ, зө— хөхы ба холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгын хүдэлмэринүүдые хэшээлэй алишье шатада хараалха, түсэблэхэ.

7. Хурагшадые хургалга, хүгжөөлгэ, хүмүүжүүлгын зорилго— нуудые сагай эрилгэдэ таарамаар бэслүүлхын тула, буряд хэлэ ба уран зохёол заажа байһан багшанар өөрынгөө эрдэм мэдэсые, дүй дүршэлые саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ, методикодо, психологидо ба дидактикада бии боложо, хэблэгдэжэ байдаг эрдэмтэдэй, шэнэлхэгшэ багшанарай шэнжэлэлгын хүдэлмэринүүдые, шэнэ дурадхалнуудые ба түрүү дүй дүршэл үзэжэ, шүүмжэлжэ, ажал хүдэлмэридөө нэбтэрүүлжэ байха.

III. Программын бүридэл.

1. Дабталга
2. Холбуулал
3. Юрын мэдүүлэлэй байгуулга
4. Мэдүүлэлэй гэшүүд.
5. Мэдүүлэлэй нэгэ түрэл гэшүүд.
6. Мэдүүлэлэй тодолохон гэшүүд.
7. Мэдүүлэлэй гэшүүд болодоггүй үгэнүүд.
8. Дахуулал тухай юрэнхы мэдээн.
9. Дабталга.

Урла классуудга үзэһэнөө дабталга. (6 час)

Холбуулал (4 час)

Холбуулал тухай ойлгосо. Холбуулалай илгарал: тогтомол ба сүлөө холбуулалнууд. Холбоо үгэнүүд, тэдэнэй илгарал.

Холбоо

үгэнүүдые хэллэгдээ зүбөөр хэрэглэжэ һургалга. Олон янзын (синонимична) холбоо үгэнүүдые хэллэгдээ хэрэглэхэ шалабаритай болго.

Мэдүүлэл (4 час)

Олон янзын (юрэ хөөрэйэн, асууһан, идхаһан, шангалхаһан) мэдүүлэлнүүд. Тэдэнэй илгаанууд ба сэлгэлтын тэмдгүүд. Удхын сохилто. Удхын сохилто ба үгэнүүдэй һуури байра хэрэглэжэ, мэдүүлэлэй шухала үгэ илгаруулан хэлэжэ һургалга.

Юрын мэдүүлэл (4 час)

Юрын ба орёо мэдүүлэлнүүд тухай ойлгосо. Мэдүүлэл соохн үгэнүүдэй холбоо. Үгэнүүдэй нягта ба нягта бэшэ холбоонууд. Таарилдал, хүтэлбэри, шадарлал. Мэдүүлэлэй гэшүүд. Хоёр бүри — дэлгэ ба нэгэ бүридэлтэ юрын мэдүүлэлнүүд. Юрын мэдүүлэлэй илгарал. Дутуу мэдүүлэл.

Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд (4 час)

Нэрлүүлэгшэ, тэрэнэй гаралга. Нэрлүүлэгшые заагша. Хэлэгшэ, тэрэнэй гаралга. Юрын хэлэгшэ. Бүридэмэл хэлэгшэ. Бүридэмэл нэрэ хэлэгшэ. Бүридэмэл үйлэ хэлэгшэ. Хэлэгшын холболто. Нэрлүүлэгшэ хэлэгшэ хоёрой хоорондо зурлаа табилга. Хэлэгшын зүйр үгэнүүд.

Мэдүүлэлэй юрын гэшүүд (6 час)

Элирхэйлэгшэ, тэрэнэй гаралга. Хабсаргалга, тэрэнэй илгарал. Нэмэлтэ. Сэхэ ба хазагай нэмэлтэ. Ушарлагша, тэрэнэй илгарал. Мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй байра. Юрын гэшүүдые хэлэлгэдээ зүбеер хэрэглэжэ һуралга. Нэмэлтэ, элирхэйлэгшын орондо таараха синонимуудые хэрэглэлгэ.

Мэдүүлэлэй нэгэ түрэл гэшүүд (4 час)

Нэгэ түрэл гэшүүд тухай ойлгосо. Нэгэ түрэл ба нэгэ түрэл бэшэ элирхэйлэгшэнүүд. Нэгэ түрэл гэшүүдэй холболто үгэнүүд. Хоолойн аялгаар холболдон нэгэ түрэл гэшүүд. Хэдэн зэргэлээ нэгэ түрэл гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүд. Нэгэ түрэл гэшүүдтэй мэдүүлэл доторхи хамтадхаан үгэ. Хамтадхаан үгэтэй нэгэ түрэл гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүдтэй сэглэлтын тэмдэгүүд. Нэгэ түрэл гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүдые зүб аялгатайгаар хэлэжэ һуралга. Эдэ мэдүүлэлнүүд соо сэглэлтын тэмдэгүүдые зүбеер табиха шадабаритай болгогто.

Мэдүүлэлэй гэшүүд болодоггүй үгэнүүд. Тэдэнэй илгарал (4 час)

Оролто үгэнүүдтэй мэдүүлэлнүүд. Оролто мэдүүлэлнүүд. Оролто үгэнүүдые ба оролто мэдүүлэлнүүдые хоолойн аялгаар илгалга. Оролто үгэнүүдтэй сэглэлтын тэмдэгүүд. Оролто мэдүүлэлнүүдые заятой, зурлаа, хаалгаар илгалга. Хандалга. Мэдүүлэл дотор хандалгын һуури. Хандалгые хоолойн аялгаар илгалга ба хандалгын сэглэлтын тэмдэгүүд. Хэлэһэн һанал бодолдоо хандалгая оролто үгэнүүдэйтуһаар гарган, харуулжа шадалга. Аянгалһан үгэнүүд ба үгэ мэдүүлэлнүүд. Хандалгатай, оролто үгэнүүдтэй, оролто мэдүүлэлнүүдтэй, аянгалһан үгэнүүдтэй мэдүүлэлнүүдые зүб аялгатайгаар хэлэхэ шадабаритай болгогто. Эдэ мэдүүлэлнүүдтэ сэглэлтын тэмдэгүүдые табиха шадабаритай болгогто.

Мэдүүлэлэй тодохохон гэшүүд (4 час)

Тусгаарлалга тухай юрэнхы ойлгосо. Тусгаарлагдһан гэшүүдые хоолойн аялгаар илгалга. Хабсаргалта тусгаарлалга, тэрэнэй сэглэлтын тэмдэг. Мэдүүлэлэй гэшүүдые тодо болгон үгэнүүдые тусгаарлалга. Тусгаарлалтын сэглэлтын тэмдэгүүд. Тусгаарлалгатай, хабсаргалтатай мэдүүлэлнүүдые зүб аялгатайгаар хэлэжэ, уншажа һуралга. Тусгаарлагдһан

гэшүүдтэй мэдүүлэлшүүдые зүбөөр үгүүлхэ шалабаритай болго. Иймэ мэдүүлэлшүүдые алдуугүйгөөр бэшэхэ дадалтай болго.

Дахуулалтай мэдүүлэлшүүд (5 час)

Дахуулал тухай юрэнхы ойлгосо. Юрын дахуулал. Бэсэ даанан дахуулал. Тэдэниие зүб аялгатайгаар үгүүлэлгэ ба сөглэлтын тэмдэгүүд.

Жэл соо үзэһэнөө дабталга (7 час)

Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ (10 час)

Бүхэли зохёолой гү, али тэрэнэй али нэгэ бүлэгэйнш удхада дүтэрхыгөөр, синтаксисэйншээ талаар бүри ороо (дэлгэрэнгы юрын мэдүүлэлшүүдтэй) текстнүүдые удхадань дүтэрхыгөөр хэрэглэлгэ ба найруулга бэшэлгэ.
Бүхэли зохёолой гү, али тэрэнэй али нэгэ удха тухай оёрынгоо һанал бодомжо харуулангаа, хуряангыгаар аман хөөрэлгэ ба найруулга бэшэлгэ.

Уншаан зохёолой удхада табигдаан асуудалнуудта элдэб цитата, баримтатай дэлгэрэнгы харьнуудые бэшэлгэ.

Урид зохёонон түсэбэй ёһоор уран зохёолой геройнуудта (ганса геройдо гү, али зэргэсүүлэн) характеристикэ бэшэлгэ.

Кинофильмын, жүжгэй ба уран зохёолой ямар нэгэн герой тухай зохёолго бэшэлгэ.

Юрын байгуулгатай ороо мэдүүлэлшүүдтээ бүридэһэн хөөрөөнүүдые ородхоо буряад хэлэн дээрэ оршуулга.

Һайндэр гү, али һурагшалай амаралга тухай аман ба бэшэмэл хөөрөөн.

Ариг сэбэрые сахилга, бэсын тамир тухай сэдэбүүдтэ бодомжолгын зүйлнүүдтэйгээр аман ба бэшэмэл зохёолго бэшэлгэ.

Һурансалай ном соохи уран зохёолхоо шэлэгдэһэн үгүүлэлэй удхые богонихоноор (конспект) бэшэлгэ. Уншаан номойнгоо гол удхые тобшоор найруулан бэшэлгэ (аннотаци). Нютагайнгаа гү, али «Буряад үнэн» сониндо багахан үгүүлэл бэшэлгэ.

Шалгалтын хүдэлмэри (6 час)

8 класс (705ч)

№	Программы н булгууд	Хэсгээрэй темэ	Саг	Хэш. тухэл	Ирагшадай далал шалабари	Бүлэг ба темэнүүдэй шухала удха.	Шалгалта	Мэдээлэй хэргэсэлнууд	Гэрэй даабари
1	Урда классуудта үзэхинио дабталга.	Буряад хэлэн тухай күрэнхы мэдээн.	5ч.	Хэшээл - хөөрэлдөөн.	Мэлэхэ: турэл хэлэнгийнгээ баялиг. Шалаха: турэл хэлэн дээрэ бухы ханал бодолнуудаа дамжуулжа шалаха	Турэл хэлэндээ омогорхол турүүлжэ, турэл хэлээ дуратайгаар үзэхэ бодол турүүлхэ. Буряад үндэһэ явтан гээшэбди гэгэн мэдэрэл хүмүүжүүлхэ. Аман хэлэлгэ хүгжөөхэ.	Найруулга «Минин турэл хэлэн»	Буряад орон тухай видеофильм	Турэл арад тухайгаа статья бэшэлгэ.
2	Фонетикэ	Фонетикэ	1	Хэшээл дабталга	Мэлэхэ: Фонетикэ буряад хэлэнэй шухала налбарин нэгэн Шалаха: үгэнуудэй үзэгүүдэй фонетическэ транскрипци	Хэлэлгын абяануудые тэдэнэй илгаралые дабталга бэхжүүлгэ.	Тестиrowани	Буряад хэлэнэй таблица	Угэнуудэй фонетическэ шуулбэри
3	Лексикэ	Лексикэ	1	Хэшээл дабталга	Мэлэхэ: буряад хэлэнэй угын	Лексикын илгарал эмируулхэ ба	Тестиrowани	Буряад хэлэнэй	Угэнуудэй лексическэ

				баялиг Шалаха: утын лексикесэ шуулбэри хэжэ, хэлэлгэдээ зубоор хэрэглэжэ	илгаруулаха дадалтай болгохо.		таблица	шуулбэри
4.	Морфологи Хэлэлгын хубинууд	1	Хэшэл дабталга	Мэдэхэ: Морфологийн үзэхэ юумэн ба шэнжэнууд Шалаха: утын буридлоор ба морфологическэ шуулбэри хэжэ	Хэлэлгын хубинууды ба дабталга бэхижүүлгэ.	Тестиrovани	Буряд хэлэнэй таблица схемэ ба	Угэнуудэй морфологич ескэ шуулбэри
5.	Синтаксис	1	Хэшэл дабталга	Мэдэхэ: холбуулал ба мэдүүлэлэй байгуулга Шалаха: юрын мэдүүлэлэй синтаксическэ шуулбэри хэжэ	Холбуулал. Мэдүүлэл. Угүүлэл хэрэглэжэ ба бэшг дээрэ зүбөөр сэглэлтэ табижа бургалга.	Тестиrovани	Буряд хэлэнэй таблица схемэ ба	Угэнуудэй синтаксическэ шуулбэри
	х/х: Шалгалтын диктант	1		Мэдэхэ: бэшгэй дурим Шалаха: сэглэлтын тэмдэгүүды зубоор табижа		Морфологич ескэ шуулборигтэ й диктант		
II	Холбуулал	5ч						
I.	Холбуулал тухай ойлгосо.	2	Шэнэ материалтай танилсалгын	Мэдэхэ: Нэрэ ба уйлэ, сулоо ба тогтоомол	Удхаараа ямар нэгэн ойлгомжо тэмдэглэһэн, түхэелөөрөө хоёр гү, али		Темэ ойлгуулһан слайдууд	Упр.10, 11 ноур

			хэлээл.	холбуулалнууд тухай Шадаха: холбуулалн-е зубоор зохёожо хэлэлг	хэлэн бэсэ даахан үгэнүүдээр гаргагдахан, үгүүлбэрээрээ дүүрээгүй үгэнүүдэй хабаралые холбуулал гэнэ.			Упр.
2.	Холбуулалнууда й бүридэлдэ ороһон үгэнүүдэй харилсаан	3	Хэшээл бэхижүүлэ.	Мэлэх: холбуулалнууда й харилсаа Шадаха: холбуу лалнуудай харилсаа илгаруулжа	- нийлэлдүүлһөн харилсаа, - дахалдуулһан харилсаа.	Угэнүүдэй диктант	Таблица болон карточканууд	Упр.
III	Мэдүүлэл	44						Упр.
1.	Мэдүүлэл тухай ойлгосо		Шэнэ материалтай танилсалһын хэшиээл.	Мэлэх: мэдүүлэлэй онсо шэнжэ Шадаха: Дуримай ёбоор мэдүүлэл зохёожо	Удхын сохилто ба үгэнүүдэй нуури байра хэрэглэжэ, мэдүүлэлэй шухала үгэ илгаруулан хэлэжэ хургалга.			Упр.
2.	Мэдүүлэлэй илгаа		Хэшээл дабталга	Мэлэх: удхын ба байгуулгын талаар илгарал Шадаха: юрын ба орёо мэдүүлэл илгаруулжа	- юрэ хөөрһөн, - асууһан, - идхалан, - шангалдахан.	Самостоютел йна худэлмэри	Таблица болон схемэ	Упр.
3.	Юрын мэдүүлэлэй байуулга		Хэшээл бэхижүүлэ	Мэлэх: Юрын мэдүүлэлэй онсо шэнжэ, байгуулгаарнь	Юрын мэдүүлэл байгуулгаараа юрын ба орёо боложо илгардаг.	Тестиrowани	Таблица болон карточканууд	Юрын мэдүүлэл зохёожо, шуулбэри хэхэ

				илгарал. Шалаха: юрын мэдүүлэлэй шуулбэри хэжэ.							
		х/х: Шалгалтын ажал	1	Хэшэл шалгалта							
IV	Юрын мэдүүлэл		4ч								
1.	Нэгэ, хоёр бүридэлтэ мэдүүлэл.	Нэгэ, хоёр	2	Шэнэ материал ойлгуулгын хэшээл	Мэдэхэ: нэгэ ба хоёр бүридэлтэ мэдүүлэлэй илгарал Шалаха: мэдүүлэлэй синтакческэ шуулбэри хэжэ	Нэгэ нэрлүүлэгшэтэй, хаа хэлэгшэтэй мэдүүлэлые бүридэлтэ Нэрлүүлэгшэтэй ба хэлэгшэтэй байгаа хаа хоёр бүридэлтэ.	Самостоятел ына худэлмэри	Схемэтэй мультимедий на слайдууд	3 нэгэ бүридэлтэ хоёр бүридэлтэ мэдүүлэл зохёохо		
2.	Юрын, ороо мэдүүлэл.	Юрын, ороо	᠕	Шэнэ материал ойлгуулгын хэшээл	Мэдэхэ: юрын ороо мэдүүлэлнууд тухай ойлгосо ба тэдэнэй хоорондох холбоо Шалаха: юрын ороо мэдүүлэлнуудые илгаруулжа, зубоор сэглэлтын тэмдэгүүдые табижа.	Удхаараа ямар нэгэн ганса бодол тэмдэглээн, түхэлээрөө нэгэ гү, али хэдэн үгэнүүдтээ, холбулалнуудһаа, дахуулалнуудһаа бүридлэн, үгүүлбэрээрээ дүүрэлэн үгэнүүдэй хабсаралые юрын мэдүүлэл гэнэ.	Тестировани	Буряад хэлэнэй таблица	Упр.		
3.	Хураангы дэлгэрэнгы	ба	᠗	Шэнэ материал	Мэдэхэ: хураангы ба	Мэдүүлэлнүүд нэрлүүлэгшэ,	Шалгалтын худэлмэри	Мультимедий на слайдууд	Упр.		

		мэдүүлэл		ойлгуулгын хэсгээл	дэлгэрэнги мэдүүлэлэй дурим Шалаха: ба хурянгы дэлгэрэнги мэдүүлэлнуудыс зохёожэ хэлэлэлээ зүбоор хэрэглэжэ	хэлэгшээс бүридэвэн хурянгы гү, али нэрлүүлэгшэ хэлэгшэ хоёрһоо гадур юрын гэшүүдтээ бүридэвэн дэлгэрэнги байдаг.			
V	Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд		4ч						
1.	Мэдүүлэлэй гэшүүд	1	Шэнэ материал ойлгуулгын хэсгээл	Мэлэхэ: мэдүүлэлэй гэшүүд тухай ойлгосо ба илгарал Шалаха: мэдүүлэлэй гэшүүдээр шуулбэри хэжэ	Тусхайга асуудалуудга харюусажа, мэдүүлэл сохи үгэнүүдэй хоорондохы харилсаанда хабаадаһан үгыс мэдүүлэлэй гэшүүн гэнэ.	Мэдүүлэлшүү удыс зохёолго	Таблица болон схемэ	Багшын дураар упр.	
2.	Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд	2	Комбинированна хэсгээл	Мэлэхэ: нэрлүүлэгшэ хэлэгшэ хоёрой дурим Шалаха: шухала гэшүүдыс юрын гэшүүдтээ илгаруулжа	Мэдүүлэлэй байгуулгада гол үүргэ дүүргэгшэ нэрлүүлэгшэ, хэлэгшэ хоёрыс шухала гэшүүд гэнэ	Текст сооһоо шухала гэшүүдтэй мэдүүлэлшүүдыс олохо	Таблица болон схемэнууд	Багшын дураар упр.	
	х/х Шалгалтын ажал	2							

3.	Бүрэлдэмэл хэлэгшэ	1	Комбинированна хэшээл	Мэдэх: удхаараа байгуулгаараа илгарал Шалаха: юрын ба бүрэлдэмэл хэлэгшэ илгаруулжа ба хэлэгшээ хэрэглэжэ	Хэлэгшэ нэгэ бэсэ даанан үгэһөө байгаа һаа, юрын, Харин байха, болохо, гэхэ мэтэ холболотой гү, али тогтомол холб гаргагданан байгаа һаа бүрэлдэмэл болоно.	Картончаар худэлмэри	Слайдууд	Бүрэлдэмэл хэлэгшэтэй мэдүүлэл зохёохо
VI	Мэдүүлэлэй юрын гэшүүд	64						
1.	Мэдүүлэлэй юрын гэшүүд.	2	Шэнэ материал ойлгуулгын хэшээл	Мэдэх: Юрын гэшүүдэй байгуулга ба дурим Шалаха: юрын гэшүүдээр шуулбэри хэжэ	Мэдүүлэлэй юрын гэшүүд элрхэйлэгшэ, нэмэлтэ, ушарлагша 3 болоно.	Текст сооһоо юрын гэшүүдтэй мэдүүлэл олохо	Буряад хэлэнэй таблица	Багшын дураар упр.
2.	Хабсаргалта	1	Шэнэ материал ойлгуулгын хэшээл	Мэдэх: хабсаргалта тухай ойлгосо ба тэрэнэй уургэ Шалаха: мэдүүлэл соо хабсаргалта илгаруулжа	Хүндэ гү, али юумэндэ ондоо нэрэ үгэжэ тодорхойлон элрхэйлэгшые хабсаргалта гэдэг.	Диктант	Слайд	Багшын дураар упр.
3.	Элрхэйлэгшэ	1	Комбинированна хэшээл	Мэдэх: элрхэйлэгшые зубоор тааруулжахэрэглэхэдэ,	Үгэ шарайнь, шэнжынь, хамаадалайнь, тоогойнь г.м. талаһаа тодорхойлон ямар?,	Тестировани	таблица	Багшын дураар упр.

				хэлэлгэмнэй уран гоё болоно. Шалаха элрхэйлэгшье зубоор оложо ба хэрэглэжэ	али?, хэды? хэдылэхэ? г.м. асуудалуудта харюусадаг мэдүүлэлэй юрын гэшүүниие элрхэйлэгшэ гэнэ.			
4.	Нэмэлтэ	1	Комбинированна хэшээл	Мэдэхэ: нэмэлтэ болбол угын үйлэдэ ямар хабаатай байхыень Шалаха: сэхэ ба хазагай нэмэлтэнуудые илгаруулжа	Угын үйлэдэ ямар хабаатай байхыень харуулхан харилсаа тодорхойлжо, хазагай падежнүүдэй асуудалуудта харюусадаг мэдүүлэлэй юр.гэшүүниие нэмэлтэ гэнэ.	тестировани	таблица	Багшын дураар унр.
5.	Ушарлагша	1	Комбинированна хэшээл	Мэдэхэ: ушарлагша манай хэлэгэдэ ямар уургэ дүүргэнэб Шалаха: ушарлагшанууд ые аман ба бэшэмэл хэлэлгэдээ зубоор хэрэглэжэ	Үйлдэн болон арга, саг, байра, шалтагаан, зорилго, хэмжээ, болзоо тодорхойлжо, хайшан гэжэ? Яажэ? Хэзээ? Хаана? г.м. асуудалуудта харюусан мэд. юр. гэш. ушарлагша гэнэ.	тестировани	таблица	Багшын дураар унр.
	х/х: Мэдүүлэлэй гэшүүдээр синтаксическа шүүлбэри	2	Бэхижүүлгэ ба дабталга					
VII	Мэдүүлэлэй нэгэ түрэл	4ч						

гэжүүд	Мэдүүлэлэй нэгэ түрэл гэжүүд	Шэнэ материал ойлгуулгын хэшээл	Мэлэхэ: мэдүүлэлэй нэгэ түрэл гэжүүдэй байгуулга ба дурим Шалаха: мэдүүлэлэй шуулбэри хэжэ	Нэгэ адли асуудалда харюусажа, нэгэ үгэдэ мэдэлгэй байбан мэдүүлэлэй гэжүүдые нэгэ түрэл гэжэ.	Текстэйгэй хүдэлмэри	таблица	Мэдүүлэл зохёохо
1.	Нэгэ түрэл гэжүүдэй сэгэлтын тэмдэгүүд	Бэхижуулэ	Мэлэхэ: сэгэлтын тэмдэг табиха дурим Шалаха: сэгэлтын тэмдэгүүдые зүбоор табиха	Нэгэ түрэл гэжүүдэй хоорондо заятой табидлагше һаа, ба болон гэбэн холбоһон холболто үгэдэ табидаггүй.	Текстэйгэй хүдэлмэри	таблица	Мэдүүлэл зохёохо
3.	Хамтадахан нэгэ үгэтэй түрэл гэжүүдэй сэгэлтэнүүд	Шэнэ материал ойлгуулгын хэшээл	Мэлэхэ: дурим ба мэдүүлэл сохи байгуулга Шалаха: энэ мэдүүлэл зохёожо хэлэлгэдээ зүбоор хэрэггэжэ	Хамтадахан үгын нэгэ түрэл гэжүүдэй урда тээ байгаа һаань, тэрэнэй хойно хоёролжон точко табидаг, хойнонь һаань – урдань зурлаа табидаг, дундань һаань – хоёролжон точко зурлаа хоёрые табидаг.	Самостоятел ьна хүдэлмэри	Таблица болон слайдууд	Нэгэ бага текст зохёолго
VII I	Мэдүүлэлэй тододхоһон гэжүүд	Дабталгын хэшээл		«Сагаалган – манай һайндэр». Аман ба бэшмэл хөөрөөн.			

1.	Мэдүүлэлтэй тододхоон гэшүүд	ШЭнэ материал ойлгуулгын хэшээл	Мэдлэх: тододхоон гэшүүдэй онсо шэнэжэ Шадаха: тододхоон гэшүүдые илгаруулжа	Урда гэшүүнэйгээ тодорхойлон тайлбарилхан, үгүүлбэрээрээ илгаран, запятойгоор тусгаарлагдан илгагдалаг мэдүүлэлтэй юрын гэшүүниие тододхоон гэжэ. Тододхоон гэшүүн аман хэлэндэ хоолойн аялгаар илгаруулан үгүүлэгдэдэг, Харин бэшэг дээрэ урда гэбээ запятойгоор илгагдалаг.	диктант	схемэ	Багшын дураар упр.
2.	Тододхоон элрхэйлэгшэ	Комбинированна хэшээл	Мэдлэх: дурим Шадаха: шуулбэри хэжэ	Тестировани	Таблица болон схемэнууд	Багшын дураар упр.	
3.	Тододхоон нэмэлтэ	Комбинированна хэшээл	Мэдлэх: дурим Шадаха: шуулбэри хэжэ	Тестировани	Таблица болон схемэнууд	Багшын дураар упр.	
4.	Тододхоон ушарлагша	Комбинированна хэшээл	Мэдлэх: дурим Шадаха: шуулбэри хэжэ	Тестировани	Таблица болон схемэнууд	Багшын дураар упр.	
	х/х: Зохёолго бэшэлгэ	Хэшээл дабталга					
IX	Мэдүүлэлтэй гэшүүд болодоггүй үгэнүүд, тэднэй илгарал.	44					
1.	Хандалга	Шэнэ материал ойлгуулгын хэшээл	Мэдлэх: хандалгын уургэ манай хэлэлгэдэ Шадаха: хандалгатай мэдүүлэл	Хүнэй дуудажэ хэлэһэн нюурын тэмдэглэһэн утые хандалга гэжэ.	тестировани	Мультимедий на слайд	Багшын дураар упр.

2.	Оролто үгэ	А		зохеожо	Мэдүүлэл хэлэгдээн тухай элдэб ажаглалта хэһэн үгэ болон мэдүүлэлые оролто гэнэ.	соо юумэн ажаглалта болон оролто		Багшын дураар упр.
3.	Оролто мэдүүлэл	А	Комбиниоров анна хэһээл	Мэдэхэ: оролто угын уургэ юун бэ Шалаха:	Мэдүүлэл хэлэгдээн тухай элдэб ажаглалта хэһэн үгэ болон мэдүүлэлые оролто гэнэ.	соо юумэн ажаглалта болон оролто		Багшын дураар упр.
4.	Аянгалһан үгэ	1	Комбиниоров анна хэһээл	Мэдэхэ: Шалаха:	Мэдүүлэл соо орожо, сэдхэхэлэй байдал, элдэб мэдэрэл тэмдэгдэһэн аянгалһан үгэнүүд гэшүүдынь болодоггүй.	Самостоятел ьна худэлмэри		Багшын дураар упр.
	х/х: Зохеолго бэһэлгэ	2	Хэһээл дабталга	Мэдэхэ шалаха:	Ариг сэбэрые сахылга, бэһын тамир тухай сэдбүүдгэ бодомжолгын зүйлнүүдтэйгээр Аман ба бэһэмэл зохёолго бэһэлгэ.			Багшын дураар упр.
Х	Дахуулал	5ч						
1.	Дахуулал тухай юрэнхы мэдээн.	А	Шэнэ материал ойгуулгын хэһээл	Мэдэхэ: шалаха:	Хабаатай үгэдоо сэхэ мэдэлгүй причастяар гү, али деесричастяар гаргагдһан дэлгэрэнгы ушарлагшые дахуулал гэнэ.			Багшын дураар упр.
2.	Причастна	ба 2	Шэнэ	Мэдэхэ:	Причастяар гаргагдһан			Багшын

				материал ойлгуулгын хэсгээл	Шааха:	дахуулагшатай дахуулалыг причастна дахуулал гэж. Деепричастгаар гаргагдан дахуулагшатай дахуулалыг деепричастна дахуулал гэж.			дураар унр.
4.	Юрын ба бээ даан дахуулалнууд.	2	Шэнэ материал ойлгуулгын хэсгээл	Мэдэхэ: дахуулалнуудай онсо шэнэ шалаа: дахуулалнуудых элэгдээ зүбоор хэрэгжэ	Үйлэдгшгүй гү, али үйлэдэгшнэ мэдүүлэй нэрлүүлэгшгэй тудалдан байгаа наань, тинэ дахуулалыг юрын дахуулал гэнэ Нэрын гү, али Хамл. байхан тусхай үйлэдэгшгэй дахуулалыг бээ даан дахуулал гэнэ.	Самостоятел йна худэлмэри	таблица	Мэдүүлэл зохехо	
	х/х Оршуулга хэлгэ	2	Хэсгээл дабталга	Мэдэхэ: буряад үгэнүүдэй удха ба бэшгэй дурим Шааха: мэдүүлэлнуудыг зүбоор зохёожо	Ород текст буряад хэлэн дээрэ оршуулга.		Текстануудай суглуулбарни ууд	Текст оршуулха	
XI	Жэл соо үзэлнөө дабталга	7ч	Хэсгээл дабталга	Мэдэхэ: Жэл соо үзэлн темэнүүдэйнгээ дурим ба	- Холбуулал; - Мэдүүлэл; - Мэдүүлэлэй шухала гэшүүл.	Шалгалтын худэлмэри	Мультимедий на слайд	Дабтаха.	

				шэнжэнүүд Шалгах: холбуулал болон юрын мэдүүлэлэй синтаксическэ шуулбэри хэжэ	<ul style="list-style-type: none"> - Мэдүүлэлэй юрын гэшүүд; - Мэдүүлэлэй нэгэ түрэл гэшүүд; - Хандалга. Оролто мэдүүлэл; - Дахуулалтай мэдүүлэл. 			
	Шалгалтын диктант	2						
	Резерв:	2						
	Итого:	40	час					

IV. Шухала шалабари ба дадалнууд

Бурагшад 8— дахи класс дүүргэхэдээ, иймэнүүд шалабари ба дадалтай болохо ёготой: нэрэ ба үйлэ холбуулалнуудай гол ба дулдыданги үгэнүүдые гаргадаг хэлэлгын хубинуудые зүбөөр олохо; сүлөө ба тогтоомол холбуулалнуудые илгаруулха; мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй холбоо (тааралдал, хүтэлбэри, шадарлал) зүбөөр илгаруулха; нэгэ бүридэлтэ ба хоёр бүридэлтэ мэдүүлэлнүүдые илгаруулжа шадаха; нэгэ түрэл гэшүүдтэй, хандалтагай, оролто үгэнүүдтэй, тусгаарлагдahan гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүдые үгүүлжэ, зохёожо шадаха; 5—7 — дохи классуудта үзэһэн бэнгэгэй дуримүүдые, 7—8 — дахи классуудта үзэһэн сэглэлтын тэмдэгүүдые дахуулагтай, сэхэ хэлэлгэтэй, нэгэ түрэл гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүдтэ ба бусад хэрэгтэй дуримүүдтэ зүбөөр хэрэглэхэ.

- V.Һуралсаллай ба методическа материалнууд.**
1. Ошоров С.Г., Жамбуева Ж.Ц. Бурыад хэлэн. 8-дахи класс. Улаан-Үдэ, Бэлиг, 2008 он.
 2. Х.Санжимитыпова «Бурыад хэлэн», таблицанууд, 5-9 кл., У-У., 1996.
 3. Б.Б. Гомбоев «Бурыад хэлээр 5 кл. хэрэглэхэ дидактическа материалнууд», У-У., 1988.
 4. Н.Б. Дугаров «Адирхуу удхагай үгэнүүдэй хураангы толи», У-У., 1995.
 5. «Бурыад хэлэнэй тобшо тайлбари толи», У-У., 1992
 6. Э.Р.Раднаев «Бурыад хэлэнэй орфографическа толи»
 7. Доржиев Д.Д., Санжимитыпова Р.Ц. Бурыад хэлэн. Синтаксис. Улаан-Үдэ, 1993 он.
 8. Будаин С.Г., Жамбуева Ж.Д., Ивахинова Я.Ц., Лубсанова Ц.В.Бурыад хэлээр тестнүүд. Улаан-Үдэ, «Бэлиг» хэблэл, 2006 он
 9. «Бурыад хэлэнэй сахим һураха ном» гэнэн электронно ном.

Бурыад хэлэн дээрэ сайтнууд: <http://buriadxcelen.com/>; <http://www.refegun.com>